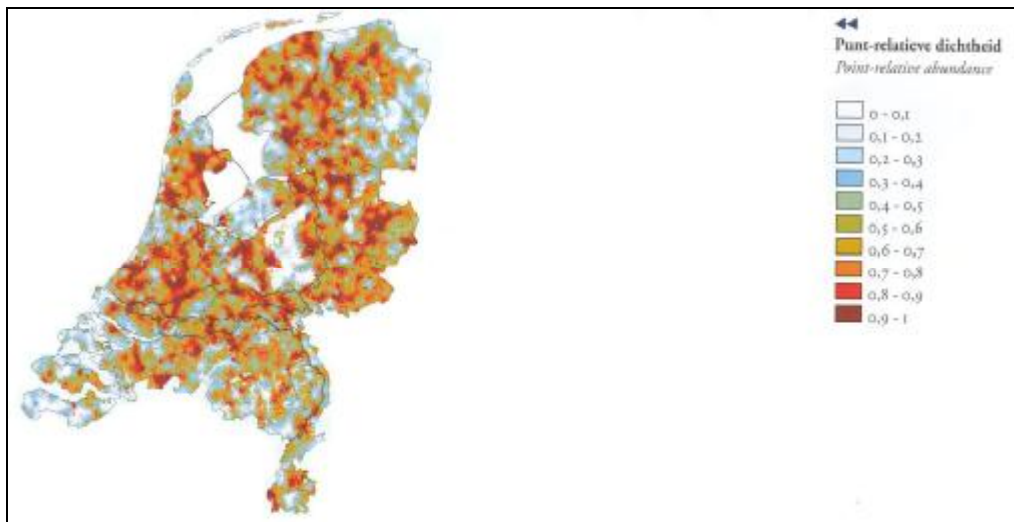

8 Spreeuw (*Sturnus vulgaris*)

8.1 Verspreiding en aantalsontwikkeling

De spreeuw is een zeer algemeen voorkomende soort die het gehele jaar in Nederland aanwezig is (Bijlsma *et al.* 2000). Nederlandse broedvogels overwinteren overwegend ten westen en zuidwesten van ons land, slechts een klein deel brengt hier de winter door (Speek & Speek, 1984). In het najaar (oktober-november) trekken vele miljoenen spreeuwen vanuit Noord- en Noordoost-Europa naar en over ons land om in West-Europa de winter door te brengen (Lensink 2002). In het voorjaar (maart) wordt de omgekeerde route gevolgd. Het broedseizoen loopt van maart tot in mei, waarin veelal een legsel wordt grootgebracht (Cramp & Perrins 1998). Vanaf de laatste week van mei vliegen de jongen uit en verzamelen de spreeuwen zich in groepen. Vanaf dat moment worden de nachten op gemeenschappelijke slaappleaatsen doorgebracht. In de twee maanden daarna komen spreeuwen massaal Nederland binnen vliegen, overwegend vanuit Oost- en Midden-Europa maar ook Noordoost-Europa (Lensink 2002).

Figuur 8.1 .Relatieve dichtheid van de spreeuw als broedvogel in Nederland (Bron: SOVON, 2002).

De spreeuw komt als broedvogel verspreid over de provincie voor, zowel in de stedelijke gebieden als in het buitengebied (figuur 8.1). Spreeuwen zijn vrij schaars in het bosrijke midden en oosten van Drenthe. Hier vormt de combinatie van grote bossen en aansluitend akkerland voor lage dichtheden. Broedgelegenheid is hier niet de beperkende factor, maar geschikte voedselgebieden in de nabijheid van het nest zijn schaars (Van Dijk 2002).

Buiten de broedtijd leeft de soort in groepen. Deze vogels verblijven vooral in gebieden met een gunstig voedselaanbod. Daarnaast is een positieve relatie bekend tussen de omvang van slaappleaatsen en de dichtheid van foeragerende spreeuwen in de omgeving. Omtrent de verspreiding buiten het broedseizoen in Drenthe zijn geen gegevens beschikbaar. Op grond van punttellingen van wintervogels wordt in de wintermaanden een wisselend aantal spreeuwen in ons land vastgesteld, zonder eenduidige toe- of afname (Boele *et al.* 2008). Vooral bij streng winterweer verlaat een aanzienlijk deel van de spreeuwen ons land.

8.2 Wettelijke status, provinciaal beleid

De spreeuw is beschermd in het kader van de Flora- en faunawet en is op grond van artikel 65 aangewezen als diersoort die "in delen van het land veelvuldig belangrijke schade kan aanrichten". De Provincie heeft vrijstelling verleend van het verbod op het opzettelijk verontrusten van spreeuwen. De vrijstelling strekt alleen tot het voorkomen van belangrijke schade aan gewassen, vee, bossen, bedrijfsmatige visserij en wateren.

Ter voorkoming van belangrijke schade kan de Provincie ontheffing op grond van artikel 68 van de wet verlenen voor het doden van spreeuwen.

8.3 Schade aan belangen

Mogelijke schade aan belangen

In het Handboek Faunaschade (Oord 2002) wordt aangegeven dat spreeuwen schade in de agrarische sector kunnen aanrichten aan diverse teelten. Tabel 8.2 geeft een overzicht van de gewassen waaraan spreeuwen schade kunnen veroorzaken, het type schade en de periode waarin de schade meestal optreedt.

Schade aan belangen in het verleden

In de periode 2002-2007 zijn er drie schadegevallen gemeld bij het Faunafonds. Het betrof hier een melding in kleinfruit in 2002 en 2005 en een melding in wintergraan in 2007. In alle gevallen is niet tot taxatie overgegaan.

Wildbeheereenheden in de provincie meldden dat schade door spreeuwen zeer lokaal optreedt. Slechts enkele Wildbeheereenheden geven aan dat spreeuwen in de afgelopen vijf jaar schade hebben veroorzaakt aan gewassen in hun werkgebied. Het betrof schade aan tuinbouwgewassen.

De beschikbare schadegegevens geven geen goed beeld van de werkelijk opgetreden schade in het verleden. Gewassenschade aan bijvoorbeeld blauwe bes is incidenteel en onregelmatig vastgesteld. De schade kan in deze situatie snel en sterk oplopen. De spreeuw was voor de inwerkingtreding van de Flora- en faunawet een groot deel van het jaar onbeschermd. Het betrof dat deel van het jaar dat spreeuwen met name schade aanrichten. Schade veroorzaakt in deze periode werd in principe niet vergoed. Met name daarom bleven schademeldingen veelal achterwege. Spreeuwenschade in klein fruit wordt in principe niet vergoed door het Faunafonds. Deze stelt als eis afdeknetten, zodat schade niet kan optreden.

Tabel 8.2. Overzicht van de schade die spreeuwen kunnen aanrichten aan landbouwgewassen. In de tabel zijn opgenomen de teelten waaraan schade kan worden veroorzaakt, het type, en de periode waarin de schade meestal optreedt (Oord 2002).

Teelt	Schade	Periode	Opmerkingen
Granen (zomer- en wintergranen)	pikschade	voorjaar/najaar	Pikschade aan kiemend graan.
Appels en peren	pikschade bevuiling	zomer en herfst	
Kersen en morellen	vraatschade pikschade bevuiling vernieling	zomer en herfst	De spreeuw is de enige vogelsoort die in belangrijke mate schade toebrengt in kersenboomgaarden (opeten en aanpikken kersen, bevuiling en vernieling). Vooral boomgaarden met grazend vee en pas gemaaide percelen trekken spreeuwen aan.
Bessen ¹	vraatschade	zomer	Vooral in rode bessen.
Bramen en frambozen	vraatschade	zomer	Vooral in frambozen.
Aardbeien	pikschade	zomer en herfst	
Bloemen, bloemzaden en bloembollen	pikschade vervuiling		
Helm en griend	vernieling	september t/m januari	Breken van riet en buigen van griend bij gebruik als roestplaats.
Riet en biezen	vernieling	september t/m januari	Breken van riet en buigen van griend bij gebruik als roestplaats.

¹ o.a. rode en witte aalbes, kruisbes, zwarte bes, blauwe bes

Schade aan belangen in de toekomst

Verwacht wordt dat bij het huidige beschermingsbeleid zoals voorgestaan door de Flora- en faunawet schade door spreeuwen lokaal zal optreden in tuinbouwgewassen en fruitteelt. De verwachting is dat het schadepatroon uit het verleden zich zal voortzetten.

8.4 Schadevoorkomende maatregelen

Mogelijk te nemen preventieve en schadebeperkende maatregelen

Het Faunafonds (www.faunafonds.nl) en Oord (2002) geven een overzicht van de maatregelen die genomen kunnen worden ter voorkoming en beperking van schade aan landbouwgewassen door spreeuwen; voor details van de in te zetten middelen verwijzen wij naar deze bronnen.

In het algemeen geldt dat hoe afwisselender en onvoorspelbaarder de toegepaste maatregelen zijn des te hoger de effectiviteit is (Oord 2002). Aanvullend op akoestische en visuele middelen kan afschot mogelijk het verjagingseffect versterken.

Preventieve en schadebeperkende maatregelen in het verleden

In de afgelopen periode (2005-2008) zijn vier machtigingen verstrekt. Het ging hierbij om bessenteelt in de gemeente Hoogeveen. Hierbij zijn linten/zangdraden (4), een gaskanon (4) en persoonlijke verjaging (2) toegepast om de schade te voorkomen. De preventieve maatregelen alleen resulteerden niet in voldoende effect en in 2006/07 en 2007/08 bedroeg het verjagend afschot respectievelijk 1750 en 25 spreeuwen.

Gewenste stand

Het terugbrengen van de stand van spreeuwen naar een blijvend lager niveau ter voorkoming van schade is niet aan de orde. Gezien de aantallen en de mobiliteit van de vogels wordt aantalsregulatie praktisch onhaalbaar geacht. Vooralsnog wordt het mogelijk geacht schade te voorkomen door verjaging eventueel met ondersteunend afschot.

8.5 Beheer ter voorkoming en beperking van schade in de toekomst

Beheer ten aanzien van schade

Maatregelen om schade te beperken of te voorkomen hebben betrekking op lokale situaties waar schade aan gewassen dreigt op te treden. Schadegevoelige gewassen komen binnen de gehele provincie voor. Om schade te voorkomen worden preventieve maatregelen ingezet:

- Standaard akoestische en visuele middelen in de schadegevoelige periode(n) op schadegevoelige percelen (voor middelen en perioden zie tabel 8.2, www.faunafonds.nl en Oord (2002)).

In voorkomende gevallen dat, ondanks getroffen preventieve maatregelen, schade voorkomt, kan verjagend afschot van spreeuwen op percelen met schadegevoelige gewassen in de schadegevoelige periode(n) wenselijk zijn om schade te bestrijden. De schade kan in deze situaties snel en sterk oplopen. Een vlotte afhandeling is gewenst.

Spreeuwenschade in bessen wordt in principe niet vergoed door het Faunafonds. Het Faunafonds eist de toepassing van afdeknetten. Gezien het permanente karakter en de schadegevoeligheid van dergelijke teelten, zijn de kosten hiervoor volgens het Faunafonds aanvaardbaar.

8.6 Monitoring in de toekomst

De monitoring wordt uitgevoerd zoals vermeld staat in hoofdstuk 4.

8.7 Overwegingen, conclusie en aanbevelingen van de Faunabeheereenheid

Overwegingen

- De spreeuw is een talrijke broedvogel, doortrekker en wintergast.
- Er is door de Provincie ontheffing verleend voor verjagend afschot van spreeuwen in de periode 1 maart tot 1 november, ter voorkoming van schade in fruitteelt en tuinbouwgewassen (looptijd 14-11-2005 tot 1-4-2010).
- Sinds het verlenen van de ontheffing zijn er drie schademeldingen geregistreerd bij het Faunafonds. In geen van de gevallen is tot taxatie overgegaan.
- Er is een beperkt aantal machtigingen verstrekt: twee in 2006 en twee in 2007. Het ging hierbij om bessenteelt in de gemeente Hoogeveen. In het kader van de ontheffing zijn in totaal 1775 spreeuwen geschoten.
- Het aantal geschoten spreeuwen in het kader van de ontheffing vormt geen bedreiging voor de instandhouding van de populatie.
- Ondanks de tot nu toe beperkte schade door spreeuwen blijft de kans op incidenteel belangrijke schade aanwezig.
- Het Faunafonds verwacht bij optredende of dreigende schade van de grondgebruiker dat deze een machtiging op de ontheffing aanvraagt bij de Fbe. Indien aan de Fbe geen ontheffing is verleend, dient de grondgebruiker zelf ontheffing aan te vragen bij de Provincie.
- Het individueel aanvragen van ontheffingen leidt tot ongewenste bureaucratie en administratieve lasten, bij zowel de Provincie als bij de grondgebruiker.
- Het individueel aanvragen van ontheffingen leidt tot vertraging, waardoor bij dreigende schade niet meer snel en adequaat opgetreden kan worden.

Conclusie

Ter voorkoming van schade aan gewassen vraagt de Faunabeheereenheid voor de gehele provincie ontheffing aan op voorhand voor verjagend afschot van spreeuwen in de periode 1 maart tot 1 november, ter beperking of voorkoming van schade in fruitteelt en tuinbouwgewassen.

8.8 Referenties

Bijlsma, R.G., F. Hustings & C.J. Camphuysen, 2000. Avifauna van Nederland, deel 2, Algemene en schaarse vogels van Nederland. GMB/KNNV, Haarlem/Utrecht.

Boele, A., F. Hustings, K. Koffijberg, C. van Turnhout & C. Plate 2008. Populatietrends van terrestrische wintervogels in 1980-2006: habitat, trekgedrag en verschillen tussen Hoog- en Laag Nederland. *Limosa* 81: 50-61.

Cramp S. & C. Perrins, 1996. *Birds of the Western Palearctic*, vol. 6. Oxford University press, Oxford.

Dijk A.J. van, 2002. Spreeuw *Sturnus vulgaris*. pp 458-459. In: SOVON Vogelonderzoek Nederland 2002, Atlas van de Nederlandse broedvogels 1998-2002. - Nederlandse Fauna 5. Nationaal Natuurhistorisch Museum Naturalis, KNNV Uitgeverij & European Invertebrate Survey-Nederland, Leiden.

Lensink R., H. van Gasteren, F. Hustings, L.S. Buurma, G. van Duin, L. Linnartz, F. Vogelzang, C. Witkamp, 2002. Vogeltrek over Nederland, 1978-1993. Schuyt & Co, Haarlem.

Oord J.G., 2002. Handboek Faunaschade. Faunafonds, Dordrecht.

SOVON, 2002. Atlas van de Nederlandse broedvogels 1998-2002. - Nederlandse Fauna 5. Nationaal Natuurhistorisch Museum Naturalis, KNNV Uitgeverij & European Invertebrate Survey-Nederland, Leiden.

Speek B. & A. Speek, 1984. Thieme's vogeltrekAtlas. Thieme, Zutphen.